

'AUTO-MARTERS', NU OOK IN NEDERLAND!

Sim Broekhuizen & Gerard Müskens

Er zit een onbegrepen dynamiek in de steenmarter. Eerst verdwijnt de soort geheel uit Noord-, West- en Midden-Nederland, maar komt dan vanaf het eind van de jaren '70 ineens weer sterk vanuit het oosten opzetten. Het lijkt een nieuw 'type' steenmarter te zijn, want tegelijkertijd verdwijnt het 'oorspronkelijke' type nog uit Noord-Brabant. Waar zit dat nieuwe in? Wat kan de nieuwe steenmarter beter dan de oude? En hoe is dat gekomen? Eind jaren zeventig heeft zich nóg een nieuw fenomeen bij de steenmarter voorgedaan. Niet in Nederland, maar in het noordoosten van Zwitserland. Daar werd in 1978 bij Winterthur voor het eerst geconstateerd dat een steenmarter schade veroorzaakte aan een personenauto door het kapot bijten van een kunststof leiding (Muggler 1979). De 'auto-marter' had zijn intrede gedaan.

Geparkeerde auto's vormen beschutte en warme schuilplaatsen voor steenmarters. *Foto Dick Klees*

De schade die steenmarters onder de motorkap van auto's veroorzaken heeft twee vormen. Ten eerste bijt-schade. Deze schade kan optreden bij bougie- en andere elektriciteitskabels en slangen van koelwater-, luchtinlaat- en verwarmingssystemen, het ruitenwischerreservoir en zelfs het remsysteem. Verder kunnen naast afdichtmanchetten van de aandrijfassen en de stuurinrichting ook geluidsisolerende voorzieningen worden kapotgebeten. De schade wordt vergroot als de steenmarters niet alleen in het materiaal bijten, maar er tegelijkertijd ook aan gaan trekken. Van de geluidsisolatielieden onder de motorkap kunnen dan hele stukken worden losgetrokken.

De tweede vorm van schade wordt veroorzaakt doordat steenmarters, net als katten, hun klauwen in het materiaal slaan, mogelijk om hun nagels te scherpen. Dit heeft vooral betekenis voor de wat zachtere materialen. Marternagels zijn nog scherper dan die van katten, zodat ze slangen echt kunnen perforeren.

Verbreiding

Nadat het eerste geval van marterschade

in 1978 in het noordoosten van Zwitserland was vastgesteld, nam het aantal schadegevallen snel toe. In 1986 ging het in Zwitserland al om bijna tweeduizend meldingen (Blaser, 1987). Het gebied waaruit de klachten kwamen breidde zich ook snel uit. In 1980 werd het fenomeen gemeld uit München, in 1981 uit Salzburg, in 1983 uit Stuttgart, in 1984 uit Frankfurt (Gohl, 1986) en in 1988 uit Budapest (K. Kugelschafter, pers. med.).

Gelukkig leidt niet elk bezoek van een steenmarter aan de motorruimte van een auto tot schade. Bij een onderzoek in 1988 van auto's in Stuttgart, München en Ravensburg bleek bijna een derde deel door een of meer steenmarters bezocht te zijn (Kugelschafter, 1989).

Opmerkelijk is dat de verbreiding van het fenomeen marterschade niet gelijkmatig verliep, maar dat er ook ver vóór het front uit nieuwe kernen ontstonden, zoals in Berlijn. In een aantal steden in het westen van Duitsland, zoals

Het veroorzaken van schade aan auto's door steenmarters is een nieuw verschijnsel, dat 'oprukt'. Foto Dick Klees

Münster, Keulen en Aken, bleek in 1988 het bezoek door steenmarters aan auto's veel lager te liggen. Schadegevallen kwamen daar toen maar zeer incidenteel voor (Kugelschafter, 1989).

Nederland

Ook in Nederland kruipen steenmarters wel eens in de motorruimte van een auto. Bij het onderzoek naar het gedrag van steenmarters in Nijmegen kon Jeroen Helmer (pers. med.) in 1990 zulk inklimmen van nabij observeren. Toch hoorden we in de jaren van veldonderzoek in Nijmegen nimmer klachten over steenmarterschade aan auto's. Wel zagen we in 1985 dat een steenmarter stukjes uit een rubberkoord van een trekkercabine had gebeten.

Het eerste ons bekende geval van een door een steenmarter kapotgebeten autokabel vond in december 1993 plaats

in Vaals (Stichting Bestrijding Dierenoverlast Limburg, pers. med.). In 1994 ontvingen we bericht van autoschade door een steenmarter uit Heerlen en in oktober 1995 uit Maastricht, waar een leiding van het remsysteem kapotgebeten was. Het lijkt er dus op dat, na de incidentele melding uit Aken in 1988, zich in Zuid-Limburg een nieuwe kern van autoschade door steenmarters vormt. Mogelijk spreidt die zich ook uit tot de Belgische provincies Limburg en Luik.

Wat beweegt de marters?

Over wat steenmarters beweegt om de tanden in autoleidingen te zetten, zijn al veel veronderstellingen opgeworpen. De drie belangrijkste zijn de speel-hypothese, de warmte-hypothese en de geur-hypothese (Kugelschafter, 1989).

De speel-hypothese gaat ervan uit dat jonge steenmarters, in de periode dat ze onafhankelijk worden van de moeder, in het kader van hun verkenning van de leefomgeving zelfstandig motorruimten van auto's gaan verkennen en de daar aanwezige leidingen op hun eigenschappen gaan testen. Dit zou vooral kabels en slangen gelden die flexibel zijn en bij het testen ook bewegen. Deze hypothese is inmiddels weer verworpen, omdat de meeste schadeveroorzakende bijterij optreedt in de maanden maart, april en mei, terwijl de jongen het nest in het algemeen pas in de tweede helft van juni verlaten. Men denkt nu eerder in de richting van de mannetjes, die in deze tijd van nestjongen extra bijterig zouden zijn (Kugelschafter et al., 1993).

De warmte-hypothese wil dat steenmarters, net als katten, aangetrokken worden door de warmte van de motor van pas-geparkeerde auto's. Ligplaatsen van steenmarters worden soms gevonden op het motorblok of op het luchtfilter. Indien een auto met geur van een marter in het territorium van een andere marter wordt geparkeerd, zou deze geur de agressie van de territoriumhouder kunnen opwekken. Zo had in Duitsland een autobezitter herhaaldelijk last van bijtschade door steenmarters. De schade trad steeds op dezelfde dag van de week op. Bij nader onderzoek bleek de auto de nacht vóór het optreden van schade steeds op een andere plaats geparkeerd te zijn geweest dan normaal. Zo verried de 'huis'-steenmarter door zijn bijterij onder de motorkap het geheime liefdesleven van de autobezitter...

De geur-hypothese houdt in dat de steenmarters zouden worden aangetrokken door geuren die vrijkomen uit bepaalde kunststoffen die door het rijden zijn verhit. Daarvoor pleit dat bijtsporen niet worden aangetroffen op PVC-materiaal dat géén geur verspreidt, en dat bijtschade vooral dicht bij de motor optreedt.

Geen van deze hypothesen verklaart echter waarom het fenomeen automarter niet veel eerder is opgetreden en waarom het niet in het gehele verspreidingsgebied van de steenmarter gelijktijdig ontstond. Mogelijk ontstond de voorkeur voor motorruimtes op verschillende momenten op verschillende plaatsen, maar werd het gedrag door de jongen overgenomen. Dit zou verklaren hoe het fenomeen van autoschade door steenmarters zich vanuit verschillende kernen verspreidt. Als dat zo is, is het wel opmerkelijk dat die verspreiding zo snel is gegaan. In Noord-Nederland, waar geen remming door grote rivieren optreedt, bedraagt de westwaartse uitbreiding van het steenmarterareaal gemiddeld vijf à zes kilometer per jaar (van Erp, 1988).

Hoe schade te voorkomen?

Er zijn, mede in het licht van de bovengenoemde hypothesen, verschillende manieren onderzocht om te voorkomen dat steenmarters zich ophouden in de motorruimte van auto's. Zo heeft men geëxperimenteerd met stankmiddelen, met lichtflitsen en met geluidsbronnen. Stankmiddelen hebben ook nadelen voor de inzittenden van de auto. Het effect van lichtflitsen bleek maar kortstondig. Wat de geluidsbronnen betreft bleek een ultrasoon-bron met frequenties van 17-19,5 kHz en een geluidsdruk van 90-110 dB op een afstand van 30 cm het meest effectief. Een bouwtekening voor zo'n bron stond onlangs in het blad *Elektuur* (Anonymus, 1995). De meest effectieve bescherming schijnt echter toch geboden te worden door de montage van een rooster onder de motorruimte, waarop spanning wordt gezet als de auto wordt geparkeerd. De werking is dan vergelijkbaar met die van schrikdraad. In Duitsland zijn zulke roosters al voor verschillende automerken in de handel.

Een praktisch huis-, tuin- en keukenmiddel noemt Kugelschafter (1993) nog. Onder de motorruimte kan men 's avonds een stuk gaas neerleggen van ongeveer 1 m². Omdat de steenmarter

Steenmarters kunnen kunststof onderdelen onder de motorkap beschadigen. Er zijn mogelijkheden om preventieve maatregelen nemen *Foto Dick Klees*

zeer voorzichtig is ten aanzien van dingen die hij niet kent, zal hij het gaas geruime tijd mijden. Wellicht moet men het gaas af en toe vervangen door iets anders. Onze informant uit Maastricht zei goede ervaring te hebben met het 's avonds neerleggen van een doek onder de auto, die besprenkeld was met ammoniak. Wellicht is de ammoniak niet echt nodig en gaat het ook hier vooral ook om het vreemde van het object.

Het lijkt er op dat we, net als na de toename van de vos, ons gedrag zullen moeten aanpassen aan de veranderende gewoonten van een zoogdier. Dat zal creativiteit vragen, willen we er althans niet vanuit gaan dat er alleen plaats onder de zon hoort te zijn voor 'aajibare en onschadelijke' dieren.

- Erp, C. van, 1988. De uitbreiding van de steenmarter *Martes foina* (Erxleben, 1777) in het noorden van Nederland: 1-55. Int. rapp. Rijksinst. Natuurbeheer, Arnhem.
- Gohl, U., 1986. Was haben die Marder im Auto zu suchen? *Kosmos* 82(6):42-49.
- Kugelschafter, K., 1989. Tradition in the spreading of the car-marten phenomenon. Poster Fifth International Theriological Congress, Rome.
- Kugelschafter, K., 1993. Informationen über einheimische Wildtiere 1/93. Der Steinmarder - ein heimlicher Mitbewohner auf Abwegen: 2pp. Arb.kr.Wildb. Justus-Liebig-Univ. Giessen.
- Kugelschafter, K., H. Rothe & K. Wiesmaier, 1993. Zur lokalen Ausbreitung der sogenannten Automarder-Schäden (Martes foina Erxleben, 1777). *Zeitschr. Säugetierk.* 58, Sonderheft: 40-41.
- Muggler, R., 1979. Echte Automarder am Werk. *Schweiz. Jagdz.* 8:23-29.

Literatuur

- Anonymus, 1995. Marterverjager houdt ongedierte op afstand. *Elektuur* 35(3):77-79.
- Blaser, H., 1987. Automarderschäden in der Schweiz: Regionale und saisonale Verteilung. Poster VI. Marderkolloquium, Giessen (unpubl.)

Sim Broekhuizen & Gerard J.D.M. Müskens, Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, Postbus 23, 6700 AA Wageningen, tel. 026-3546800